

Pomnik - upamiętniający przyłączenie Górnego Śląska do Polski

Po dwóch Powstaniach Śląskich nadszedł czas szalejącej agitacji i przekupstwa niemieckiego, żeby szalę zwycięstwa w głosowaniu na swoją stronę przechylić. W dniu głosowania 20 marca 1921 roku, olbrzymia większość mieszkańców terenów objętych plebiscytem, opowiedziała się za Polską. Obawiano się, że intrygi niemieckie spowodują przyłączenie części Górnego Śląska do Niemiec. To spowodowało, że Ślązacy po raz trzeci chwycili za broń. W tych krwawych walkach, które trwały dwa miesiące, poległ dowódca pszowskiego baonu Edward Łatka, wielu zostało rannych. Ten zryw spowodował, że Liga Narodów ustaliła w końcu na korzyść Polski granicę z Niemcami. - Aby upamiętnić ten wzniosły dzień dla potomnych i zarazem dać świadectwo naszej wielkiej miłości ku naszej kochanej ojczyźnie - pisze w dokumencie z posiedzenia Gminnej Rady Narodowej z dnia 9 marca 1922 roku, na której postanowiono postawić pomnik na cześć wyzwolenia z jarzma pruskiego. Wygląd pomnika opracował ówczesny naczelnik gminy Henryk Rzodeczko, cegły na fundament dostarczył Józef Szolc, a ciemne kamienie pochodziły z szybu „Ignacy”. Orła wykonano na kopalni „Anna”, a jego fundatorem został Emanuel Żydek. Materiał budowlany zwiózł Wincenty Krzyżak. Pomnik został ukończony w przededniu wkroczenia wojsk polskich do naszej gminy, 3-go lipca 1922 roku. Szwadron szwoleżerów kierował się od strony Bielska do Pszowa. Główna ulica pszowska przyozdobiona została zielenią i chorągwiami. Postawiono kilka bram triumfalnych. Wszyscy mieszkańcy ustawili się wzdłuż drogi. Organizacje społeczne ze sztandarami oraz powstańcy pod bronią. Rolnicy ubrani w stroje śląskie na koniach oczekiwali żołnierzy w Kokoszycach. Gdy się ukazały pierwsze szeregi szwoleżerów zapanowała ogromna radość. Okrzykom i wiwatom na cześć wojska i Polski nie było końca. Przed domem gminnym nastąpiło uroczyste powitanie wojska staropolskim zwyczajem – chlebem i solą. W imieniu mieszkańców przybyłe wojsko powitał naczelnik gminy Henryk Rzodeczko. W imieniu duchowieństwa mowę powitalną wygłosił proboszcz Mikołaj Knosała. Dla wojska kwatery zostały przygotowane we dworze. Na tę okoliczność wydano uroczystą biesiadę w gospodzie Pasamonika. Po 17 latach niepodległości, po wkroczeniu wojsk niemieckich do Pszowa, 3 września 1939 roku, pomnik został wysadzony. Trzeba było kolejnych długich lat, aby nadszedł sprzyjający czas do powołania Społecznego Komitetu Roboczego, dzięki któremu pomnik został ponownie odbudowany. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło 7 września 1987 roku. Obelisk znajduje się przy skrzyżowaniu obecnej ul. Pszowskiej z ul. Traugutta.

Zdjęcie obelisku wykonane w 1938 roku. Na zdjęciu od lewej: Lelek, Tkocz i Wojak